

Секція 2
УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО
СТАНУ: ЕФЕКТИВНІ ПРАКТИКИ ТА РІШЕННЯ

*Л. Петренко,
д-р пед. наук, професор,
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих ім. І. Зязюна
НАПН України, м. Київ*

ІНСТИТУЦІЙНА ПІДТРИМКА ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧІВ
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У КРИЗОВИХ УМОВАХ:
ВПЛИВ НА ЇХ ЦИФРОВУ ІНКЛЮЗІЮ

Сучасна вища освіта функціонує в умовах інтенсивної цифровізації та кризових викликів, що актуалізують проблему розриву між рівнем цифрової компетентності викладачів і якістю підготовки фахівців. Попри активне впровадження цифрових ресурсів (онлайн-платформ, інтерактивних інструментів, систем оцінювання, технологій штучного інтелекту), їх використання у викладанні психолого-педагогічних дисциплін залишається недостатньо системним, що пов'язано з різним рівнем цифрової інклюзії викладачів. Водночас саме ці дисципліни відіграють ключову роль у формуванні загальних і фахових компетентностей майбутніх фахівців, зокрема комунікативності, емоційної саморегуляції, лідерства та соціальної відповідальності [1]. В умовах воєнного стану та цифрової трансформації особливого значення набуває інституційна підтримка професійного розвитку викладачів, яка визначає рівень їх цифрової інклюзії як передумови ефективного використання цифрових ресурсів у професійній діяльності та вдосконалення викладання.

З огляду на зазначене, метою дослідження є обґрунтування впливу інституційної підтримки професійного розвитку викладачів психолого-педагогічних дисциплін у кризових умовах на їх цифрову інклюзію як передумову ефективного використання цифрових ресурсів і вдосконалення викладання.

Методологія дослідження ґрунтується на поєднанні анкетного опитування 69 викладачів психолого-педагогічних дисциплін із різних типів ЗВО та статистичної обробки даних. Оцінювання здійснювалося за 5-ти бальною шкалою Лікерта через показники задоволеності як ключові аспекти інституційної підтримки (доступність ресурсів,

зворотний зв'язок, можливості професійного розвитку, умови викладання, загальна підтримка), що розглядаються як чинники формування цифрової інклюзії викладачів.

Аналіз структури вибірки (рис. 1) засвідчив її репрезентативність, зокрема домінування психолого-педагогічних і суміжних кафедр, що підкреслює міждисциплінарний характер викладання.

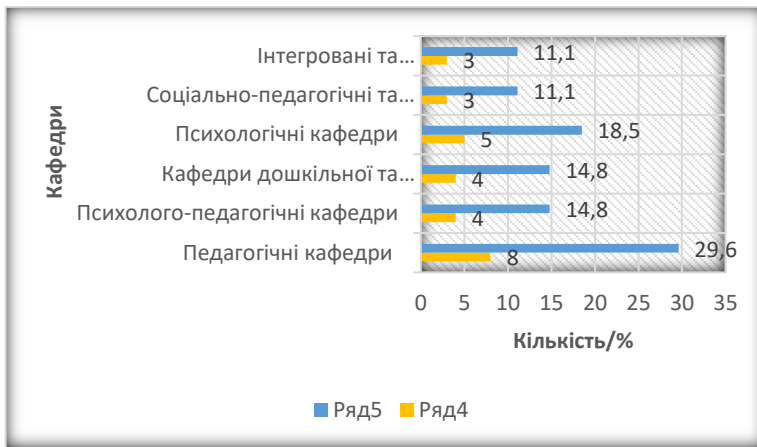

Рис. 1. Розподіл кафедр за навчальними дисциплінами

Найчисленнішу групу становили педагогічні, а також психологічні та психолого-педагогічні кафедри – 62,9%, що робить вибірку достатньо релевантною. Значна представленість психологічних кафедр – 5 (22 %) дозволяє робити висновки про достатній рівень представленості психологічного компоненту в професійному розвитку викладачів, що забезпечує сформованість у них готовності до врахування психологічних аспектів освітнього процесу. Це, своєю чергою, позитивно впливає на якість підготовки майбутніх фахівців, зокрема на розвиток їхніх комунікативних, соціально-поведінкових і професійно значущих компетентностей.

Кількість інтегрованих (психолого-педагогічних кафедр) становить 3 (11,1 %). У нашому дослідженні саме на цих кафедрах сфокусовано нашу увагу. Кафедри соціальної педагогіки і реабілітації працюють на перетині соціальних і психолого-педагогічних дисциплін, тому їхня участь важлива для аналізу інклюзивної та соціально зорієнтованої освіти, а респонденти із суміжних освітніх кафедр різного профілю можуть викладати психолого-педагогічні дисципліни

у межах своєї професійної або методичної підготовки. Їхня участь підкреслює міждисциплінарний характер викладання психолого-педагогічних дисциплін у ЗВО.

Результати опитування професорсько-викладацького складу кафедр (рис. 2) показали високий рівень ступеня задоволеності інституційною підтримкою (переважання оцінок 4–5 балів, зокрема 84,1 % щодо доступності ресурсів), що корелює з високим рівнем цифрової інклюзії викладачів і свідчить про їхню професійну зацікавленість у використанні цифрових ресурсів (рис. 3).

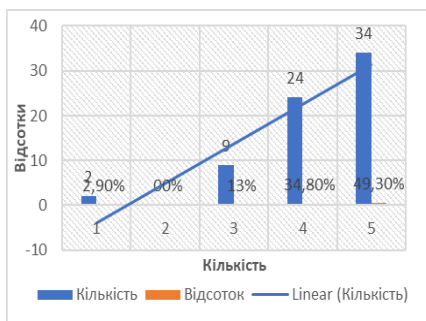

Рис. 2. Результати самооцінювання ступеню задоволеності викладачів підтримкою професійного розвитку в умовах війни та цифрової трансформації

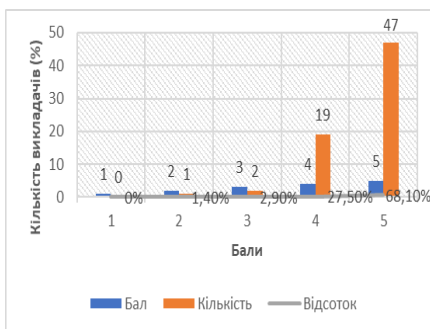

Рис. 3. Результати самооцінювання ступеню інклюзії викладачів психолого-педагогічних дисциплін закладів вищої освіти до використання цифрових ресурсів

Задоволеність підтримкою професійного розвитку демонструють – 84,1 % респондентів, що означає: більшість викладачів працюють у комфортних умовах;

цифрові й дидактичні ресурси ЗВО забезпечені на належному рівні; загальна інфраструктура підтримує якісне викладання психолого-педагогічних дисциплін.

Разом із попередніми результатами це формує картину високої професійної активності викладачів і достатнього ресурсного забезпечення.

При цьому встановлено, що доступ до LMS-платформ, електронних ресурсів, технічної інфраструктури та методичної підтримки створює сприятливі умови для інтеграції цифрових інструментів у викладання. Водночас наявність незначної частки викладачів із нижчим рівнем задоволеності (близько 2,9–4,3 %)

вказує на нерівномірність умов і підтверджує необхідність посилення цілеспрямованої інституційної підтримки. Таким чином, задоволеність умовами професійного розвитку виступає індикатором не лише якості інституційної підтримки, а й рівня цифрової інклюзії та зацікавленості викладачів у впровадженні цифрових ресурсів у практику викладання психолого-педагогічних дисциплін.

Отже, результати дослідження засвідчили, що високий рівень задоволеності викладачів інституційною підтримкою є важливим чинником їхнього професійного розвитку, оскільки сприяє формуванню цифрової інклюзії та підвищує зацікавленість у використанні цифрових ресурсів у викладанні психолого-педагогічних дисциплін. Наявність розвиненої цифрової інфраструктури, доступу до навчальних ресурсів і системної методичної підтримки забезпечує ефективну інтеграцію цифрових інструментів у освітній процес. Водночас виявлена нерівномірність рівня задоволеності окремих груп викладачів підтверджує необхідність посилення адресної інституційної підтримки. У цілому це створює передумови для підвищення якості підготовки майбутніх фахівців, зокрема в частині розвитку їхніх професійних, комунікативних і соціальних компетентностей.

Перспективи подальших розвідок пов'язані з розробленням і апробацією моделей інституційної підтримки професійного розвитку викладачів, спрямованих на підвищення їх цифрової інклюзії. Актуальним є також дослідження її впливу на результати навчання та якість підготовки майбутніх фахівців.

Список використаних джерел

1. Петренко Л. М., Зеліковська О. О. Особистісно орієнтоване викладання як вектор трансформації психолого-педагогічних дисциплін у закладах вищої освіти. *Освітня аналітика України*. 2025. № 4(36). С. 96–112. DOI: <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2025-4-96-112>.